

La petita història dels tractors en ucraïnès - Marina Lewycka

Van ser els anglesos els qui van inventar la novel·la, i és en anglès on aquest gènere evoluciona d'una manera més ràpida. Al costat d'autors que han estudiat i perfeccionat les tècniques tradicionals, com ara Julian Barnes, Ian McEwan, Kazuo Ishiguro o David Lodge, en sorgeixen d'altres que apliquen a la narrativa una estructura més fragmentada i volàtil: l'acció s'accelera, els diàlegs són tallants, les descripcions tendeixen a desaparèixer, els paràgrafs condensen dosis precioses d'autosuficiència narrativa, els capítols s'escurcen, els salts cronològics són la norma i el narrador intercala comentaris mordaços. És un estil que situa la velocitat al servei del lector d'avui, i que costa de trobar en autors catalans. El practiquen Adam Thirlwell a *Política* i Chuk Palahniuk a *El club de la lluita*, però també Marina Lewycka a *La petita història dels tractors en ucraïnès*, organitzada d'una manera més àgil i concisa que moltes de les pel·lícules que arriben a les nostres pantalles.

Al contrari que en els casos de Thirlwell o Palahniuk –que es basen en el sexe i en la violència-, el rerefons de la novel·la de Marina Lewycka és un tema tradicional com ara les relacions familiars, en particular el triangle dissortat que estableixen un home vidu i les seves dues filles. Bé, més que de dissort, hauríem de parlar de perplexitat i de problemes greus de comunicació. En primer lloc, es tracta d'una família d'antics emigrants ucraïnesos al Regne Unit que encara conserven la llengua d'origen però que concentren –sobretot les filles- bona part de les característiques dels ciutadans britànics. En segon lloc, el vidu està disposat a casar-se amb una emigrant ucraïnesa rossa i exuberant que té la meitat d'anys que ell, una decisió que les filles desaproven.

Marina Lewycka mostra amb habilitat l'abisme que separa l'antiga emigració procedent del bloc soviètic de la que prové d'una Ucraïna on s'ha implantat la variant més caòtica del capitalisme. Els hàbits i els objectius d'uns i altres emigrants són prou diferents, igual com és diferent el que estan disposats a tolerar per aconseguir el que desitgen. Avui vivim l'època dels casaments asimètrics: la jove emigrada de la novel·la busca un cap de pont legal, mentre que el vidu aspira a rebre afecte, il·lusió, atenció i un *retour d'age* tan eròtic com sigui possible –que no és gaire. Entremig hi ha les filles, que no deixen de comparar la jove ucraïnesa amb la mare morta i temen una estafa econòmica que pot perjudicar el pare i, de retruc, a elles i als seus fills. Una d'elles, la germana gran, és resolutiva i eficaç, mentre que l'altra és tímida i dubitativa. Afegim-hi que els llaços fraternals són febles i obtindrem una trama prometedora, que barreja a

parts iguals trets que es poden trobar en un gran nombre de famílies i els ingredients exòtics que proporciona la filiació ucraïnesa. El pare, a cops d'inspiració, escriu en ucraïnès una història de l'evolució tecnològica dels tractors arreu del món i de les conseqüències socials que se'n deriven: alguns fragments s'intercalen en la novel·la a la manera de breus interludis tecnològics, igual com Thirlwell introdueix píndoles significatives d'història a la seva novel·la *Política*.

Al llarg de *La petita història dels tractors en ucraïnès*, la nòmina de personatges no deixa de créixer, sobretot per la banda de la jove immigrada: el fill, el marit ucraïnès, un nombre indeterminat d'amants i a l'últim un bebè. Sense comptar els marits de les germanes, els veïns, diversos patrons i advocats, una policia, un jutge, un detectiu... Amb aquests ingredients, l'autora es podria haver acostat al vodevil més frívol o al drama polititzat. Doncs bé: ha optat per una novel·la que a estones resulta francament divertida, però que té la virtut de mostrar totes les cares dels personatges, les humorístiques i dramàtiques, però també les legals, les econòmiques, les psicològiques. Les referències històriques no són pas menors: al capdavant, sense la severíssima política agrària duta a terme als anys trenta per Stalin a Ucraïna –pròxima al genocidi–, aquesta novel·la no existiria. Com a colofó d'aquest rerefons eclèctic, en un dels últims capítols l'autora ajunta els personatges principals a la mateixa habitació de la casa, de la manera que es presenten les resolucions en les novel·les policíiques del subgènere *cottage*.

Som davant una novel·la polifacètica (potser aquesta afirmació és redundant) fins al punt que el tema es transforma cada poques pàgines. En primer lloc tenim l'aparició d'una amenaça per a l'estabilitat familiar. Després, quan el matrimoni es consuma, ens trobem davant problemes d'integració. Abans de la separació, temem per la seguretat física de l'espòs, i a continuació assistim a una batalla legal que es resol en un desenllaç que no revelarem. Sobrevolant-ho tot, es va dibuixant la relació entre les dues germanes, entre les germanes i el pare. Cada família escriu la seva història oficial, amb les seves mistificacions i les seves llacunes, i part de la feina de créixer consisteix a desvelar-les, ni que sigui de manera dolorosa. La presència de la jove emigrada aguditzava les contradiccions (per dir-ho a la manera marxista, que és pertinent en aquesta novel·la): les germanes es debaten entre les pèrdues econòmiques que els pot reportar el segon matrimoni del pare, i una certa simpatia davant un home que pretén refer la seva vida. Paral·lelament, tot i que també són filles de la immigració, les germanes tendeixen a servir-se dels tòpics xenòfobs dels anglesos de soca-rel. I, amb tot, a mesura que

avança el llibre, els sentiments que els provoca la jove emigrant oscil·len entre l'animadversió interessada i una lleu solidaritat dual -femenina i ucraïnesa-, que no acaba de quallar. Una escena del novè capítol pot servir per mostrar aquesta relació. Per Nadal, una de les germanes decideix que el millor present per a la nova esposa del seu pare és una ampolla de perfum barat que li van regalar en una promoció al supermercat. Unes pàgines després, les dues dones caminen sobre el glaç. La jove emigrada s'agafa fort a la germana, que sent l'olor intensa i dolça del perfum que li ha regalat i es diu: "Aquesta és la dona que ha ocupat el lloc de la meva mare". Al capítol vint-i-ú, després de la separació, té lloc una altra escena de caràcter simbòlic: la mateixa germana té l'oportunitat de buidar de materials, i també d'olors –de desinfectar, diríem-, l'habitació que ocupava la invasora.

Mentrestant, en segona fila, els homes construeixen la seva pròpia solidaritat, simple i efectiva, exemplificada en el Rolls Royce que arreglen entre tots al pati del jardí. Ben mirat, el parc automobilístic de la novel·la funciona com a sinècdoque dels desitjos de la nova emigració, ja que l'ostentació preval per damunt de la mobilitat. Amb *La petita història dels tractors en ucraïnès*, aquesta autora nascuda en un camp de refugiats a Kiel, a l'Alemanya del Tercer Reich, ha aconseguit combinar èxit i qualitat. I com ho ha fet? Doncs mostrant amb subtilesa els entramats que uneixen –i separen- els éssers humans, en particular en les condicions que ha triat, tan extremes i tan habituals com són la vellesa i l'emigració.